

СЕКЦІЯ 3 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 35.073.53:004.4

Вишнеvsька О.М.
*доктор економічних наук, професор,
декан обліково-фінансового факультету
Миколаївського національного аграрного університету*

Ананійчук Ю.В.
*аспірант
Миколаївського національного аграрного університету*

Куліш О.А.
*магістр обліково-фінансового факультету
Миколаївського національного аграрного університету*

ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ У СИСТЕМІ “PROZORRO”: ПРОБЛЕМИ Й НЕДОЛІКИ

STATE PURCHASES IN THE “PROZORRO” SYSTEM: PROBLEMS AND PROBLEMS

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню ролі державних закупівель у розвитку економіки країни. Виявлено, що оцінювання ефективності державних закупівель має здійснюватися на основі зіставлення сукупних вигод і витрат упродовж усього періоду корисної експлуатації блага. Визначено основні функції державних закупівель та їх характеристики, обумовлено сучасний механізм регулювання економіки через систему державних закупівель. Сформовано основні переваги і недоліки процесу проведення електронних закупівель через систему “ProZorro”, а також основні тенденції розвитку процесу електронних закупівель через систему “ProZorro”.

Ключові слова: державні закупівлі, центральна база даних, електронні закупівлі, тендер, електронна система.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена исследованию роли государственных закупок в развитии экономики страны. Выявлено, что оценка эффективности государственных закупок должна осуществляться на основе сопоставления совокупных выгод и затрат в течение всего периода полезного использования блага. Определены основные функции государственных закупок и их характеристики, обусловлено современный механизм регулирования экономики через систему государственных закупок. Сформированы основные преимущества и недостатки процесса проведения электронных закупок через систему “ProZorro”, а также основные тенденции развития процесса электронных закупок через систему “ProZorro”.

Ключевые слова: государственные закупки, центральная база данных, электронные закупки, тендер, электронная система.

ANNOTATION

The article is devoted to the study of the role of state procurements in the development of the country's economy. It has been found that the evaluation of the effectiveness of state procurements should be based on a comparison of the aggregate benefits and costs throughout the useful life of the good. The basic functions of state procurements and their characteristics are determined, the modern mechanism of regulation of the economy through the system of state procurements is determined. The main advantages and disadvantages of the process of electronic

procurement through the “ProZorro” system are formed, as well as the main tendencies of the process of electronic procurement through the “ProZorro” system.

Keywords: state procurements, central database, electronic procurements, tender, electronic system.

Постановка проблеми. Однією зі статей видатків державного бюджету є державні закупівлі, які є придбанням за бюджетні кошти товарів, послуг і робіт для задоволення державних і муніципальних потреб.

Управління витратами державного бюджету здійснюються з метою узагальнення та накопичення в інформаційній системі даних про проведені операції державного бюджету за витратами відповідно до вимог законодавства. Моніторинг видатків державного бюджету може проводитись через запровадження відкритих тендерів, за застосування системи “ProZorro”.

Актуальність питання підтверджується потребою у визначенні дієвих механізмів проведення державних закупівель, раціональному використанні державних коштів, а також підвищенні якості надання послуг бізнесом для державних установ, організацій, підприємств, які фінансуються з державного бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретично-методичні і практичні засади проведення державних закупівель досліджувалися В.В. Смиринським [5], Н.Б. Ткаченко [6], Г.А. Харченко [7; 8], О.Л. Зайцевим та іншими вченими.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Існує потреба у визначенні можливості щодо удосконалення механізму державних закупівель, що обумовлено потре-

бою реалізації системних заходів, зокрема через систему “ProZorro”.

Мета статті полягає у виявленні переваг і недоліків практичного застосування електронної системи закупівель “ProZorro” для різних видів та масштабів ведення бізнесу, виявленні пріоритетних напрямів щодо оптимізації видаткової частини державного бюджету.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система “ProZorro” складається з Центральної бази даних (далі – ЦБД) “ProZorro” та підключених до неї майданчиків, які синхронізовані між собою. Організатор торгів оголошує тендер на одному з майданчиків, він потрапляє до ЦБД, а потім з’являється на усіх інших майданчиках. Постачальник також подає свою пропозицію на торги з будь-якого з майданчиків, і вона через ЦБД автоматично відображається на інших [1].

У листопаді 2016 року Кабінет Міністрів України затвердив Постанову про реалізацію пілотного проекту з організації діяльності централізованої закупівельної організації (далі – ЦЗО), який спрямовано на вдосконалення процесу організації державних закупівель.

Державні закупівлі – це самостійний механізм регулювання господарських відносин, який застосовується на різних ринках. Він охоплює різні сфери економічної політики держави, а саме антимонопольну, антикорупційну, інвестиційну, інноваційну, зовнішньоекономічну, промислову, розвитку малого підприємства і ціноутворення [3].

З огляду на високий рівень іллегальності економіки команда “ProZorro” розробила нову модель співпраці між громадськістю, підприємством та державою, яка дає змогу вдоско-

налити процес державних закупівель й підвищити рівень прозорості.

Державне підприємство «ПРОЗОРРО» (далі – ДП) засноване на державній власності та належить до сфери управління Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Відповідно до Наказу від 18 березня 2016 року № 473 ДП «ПРОЗОРРО» є власником центральної бази даних “ProZorro” і відповідає за навчально-консультаційну, технічну і маркетингову підтримку системи публічних закупівель [3].

Командою “ProZorro” було проведено відкритий моніторинг державних витрат за 2016 рік, який засвідчив, що загальний обсяг економії державних коштів становить 26 млрд. грн. саме завдяки проведенню відкритих торгів й доступу до інформаційних джерел (рис. 1).

Система “ProZorro” має чіткий процес проведення закупівель, який складається з таких етапів (рис. 2).

Система публічних електронних закупівель набирає все більшої популярності серед бізнесу середніх за розмірами підприємств та державних установ й організацій на регіональному рівні. “ProZorro” відкрито для кожного постачальника незалежно від розміру компанії, зв’язків, відсутності або наявності попереднього досвіду співпраці з державними органами. Проведення електронних закупівель охоплює всі сфери економіки, зокрема сільське господарство.

Так, згідно з результатами дослідження команди “ProZorro”, визначено, що серед сільськогосподарських товарів найбільшу очікувану вартість приносить категорія зернових культур, проте на цю категорію найменшою є кількість тендерів.

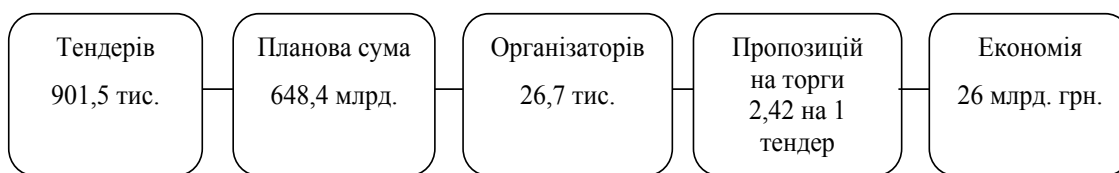

Рис. 1. Відкритий моніторинг державних витрат

Джерело: з використанням інформації [3]

Рис. 2. Процес державних закупівель через систему “ProZorro”

Джерело: з використанням інформації [3]

Визначено, що кількість представників бізнесу у системі має стійку тенденцію до зростання. За статистичною інформацією кількість постачальників сільськогосподарської продукції у першому півріччі 2016 року була меншою за тисячу, а в другому – більшою, ніж 2,7 тисячі [1].

З урахуванням зазначеного доцільно обумовити переваги і недоліки системи закупівель “ProZorro”. Для проведення дослідження використано SWOT-аналіз (табл. 1).

Виявлено, що основними перевагами системи закупівель “ProZorro” є економія державних коштів та часу на пошук замовників чи постачальників, що є важливим як для держави, так і для бізнесу; зниження рівня корупції, що здійснює вплив на зниження загального рівня тіншової економіки; підвищення якості товарів та послуг, які заявлено у тендерах; розширення ринку збуту товарів. Завдяки перерахованим перевагам система закупівель “ProZorro” розширює обсяги охоплення ринків для забезпечення державних підприємств, установ й організацій продукцією, товарами, роботами й послугами.

Проте у системи закупівель “ProZorro” є і недоліки, основними з яких є інфраструктурні обмеження, зокрема відсутність доступу до мережі Інтернет та недостатня кількість фахівців. До потенційних загроз віднесено зниження рівня цін для продавців; вузький асортимент представленої продукції (товарів, робіт та послуг) підприємством, що призводить до вибору бізнесу з більш широким спектром товарів і послуг; велику відстань між замовником та продавцем. Вагомим обмеженням у розвитку й поширенні електронних закупівель є недостатній рівень соціальної відповідальності

бізнесу перед потенційними споживачами й громадою.

Висновки. Державні закупівлі – це закупівля товарів (робіт, послуг) замовником за державні кошти або від імені публічної установи з метою задоволення державних і муніципальних потреб. У 2014 році з метою спрощення механізму державних закупівель, економії державних коштів та часу, зниження рівня іллегальності економіки була сформована команда по створенню системи закупівель “ProZorro”. У 2016 році через систему публічних електронних закупівель “ProZorro” державні органи оголосили тендери тільки на сільськогосподарську продукцію загальною вартістю 2 млрд. грн., а тендери було оголошено за участю суб’єктів усіх галузей національної економіки.

Проведене дослідження засвідчує, що у електронній системі, незважаючи на значну кількість переваг, є недоліки, які впливають на забезпеченість установ, організацій й підприємств державної форми власності товарами, роботами й послугами. Саме тому реалізація механізму державних закупівель через систему “ProZorro” потребує удосконалення. Одним із основних обмежень є інфраструктурне, що пов’язане з відсутністю необхідних комунікацій. Доступ до інформації повинен бути забезпечений постійним інтернет-покриттям, що у деяких регіонах, особливо сільських, є проблематичним. Більшість представників малого і середнього бізнесу на сільських територіях не має постійної можливості користуватися послугами інтернет-провайдерів, що обмежує можливість брати участь у тендерах й слідкувати за змінами у пропозиціях системи публічних електронних закупівель. Вагомим є вплив соціальної відповідальності бізнесу перед потенційними покупцями і громадою.

Таблиця 1

Переваги і недоліки системи закупівель “ProZorro”

	Потенційні переваги	Потенційні недоліки
Внутрішні чинники	<ul style="list-style-type: none"> – економія часу та державних коштів; – зниження ризиків оскаржень, перевірок і зниження рівня корупції у державних закупівлях; – підвищення конкуренції серед учасників; – довгострокові стратегічні відносини; – підвищення професійного рівня в системі; – можливість аналізувати пропозиції конкурентів; – підвищення якості товарів і послуг, які заявлені на тендерах; – можливість вибору за потребою; – доступ до інформації; – відкритість інформації 	<ul style="list-style-type: none"> – інфраструктурні обмеження, зокрема відсутність доступу до мережі Інтернет; – недостатня кількість фахівців; – регіональні особливості; – недостатній рівень соціальної відповідальності бізнесу
Зовнішні чинники	<ul style="list-style-type: none"> – зниження рівня корупції; – розширення можливостей щодо участі малого і середнього бізнесу у державних закупівлях; – підвищення інформаційності процесу державних закупівель; – врегулювання процесу проведення державних закупівель 	<ul style="list-style-type: none"> – зниження рівня цін для продавців; – нестача часу у малих підприємств стежити за тендерами; – небажання підприємств реєструватися; – можливість невдачі; – вузький асортимент продукції (товарів, робіт та послуг) на підприємстві; – місце розташування замовника та продавця

Джерело: власна розробка авторів

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аграрний тиждень. Україна // Журнал аграрних інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.a7d.com.ua>.
2. Заєць Н.В. Моніторинг закупівель: монета, що має дві сторони / Н.В. Заєць // Независимый аудитор [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://n-auditor.com.ua/ru/component/na_archive/588.html?view=material.
3. Офіційний сайт системи закупівель "ProZorro" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://prozorro.gov.ua>.
4. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 грудня 2015 року № 922-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/922-19/page>.
5. Смиричинський В.В. Логістичний менеджмент державних закупівель. Теоретично-правовий та методологічний аспект / В.В. Смиричинський. – Тернопіль : Карт-бланш, 2009. – 301 с.
6. Ткаченко Н.Б. Управління державними закупівлями : [монографія] / Н.Б. Ткаченко. – К. : Книга, 2007. – 296 с.
7. Харченко Г.А. Міжнародний досвід у системі державних закупівель / Г.А. Харченко // Економіка та держава. – 2009. – № 11. – С. 200–204.
8. Харченко Г.А. Шляхи вдосконалення управління державними закупівлями в Україні / Г.А. Харченко // Держава та регіони. Серія «Державне управління». – 2012. – № 2. – С. 136–139.